

Kultúrne Krásy Slovenska

Najkrajšie mestá

KULTÚRNE KRÁSY SLOVENSKA

Viera Dvořáková

Daniel Kollár

NAJKRAJŠIE MESTÁ

Mestské pamiatkové rezervácie

Kultúrne Krásky Slovenska

Najkrajšie mestá

Mestské pamiatkové rezervácie

1. vydanie, 2007

Autori textu: Viera Dvořáková a Daniel Kollár

Spoluautori textu: Anton Fogaš, Ján Hanušin, Tibor Kollár a Ján Lacika

Zodpovedný redaktor a editor: Daniel Kollár

Jazyková úprava: Jana Hyžová

© Fotografie: Štefan Adamik, Zuzana Kollárová, Ján Lacika a Silvester Stiegler

Fotografia na obálke: Lucia Jesenská

Staré pohľadnice: archív Jána Hanušina

Mapy: Zuzana Kollárová a Ján Lacika

Dizajn a typografia: Zuzana Kollárová a Marianna Lázníčková

Tlač: VKÚ, a. s., Harmanec

Akékoľvek, hoci aj čiastočné použitie diela je dovoľené len s písomným súhlasom vydavateľstva DAJAMA.

© DAJAMA, Ľubľanská 2, 831 02 Bratislava

tel.: +421 (2) 446 317 02, info@dajama.sk, www.dajama.sk

ISBN 978-80-89226-26-9

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovo autorov

Milí čitatelia, vydavateľstvo DAJAMA začalo v nadväznosti na časopis Krásy Slovenska, ktorého je nakladateľom, tematicky spracúvať jednotlivé pozoruhodnosti Slovenska. V rámci novej edície Kultúrne Krásy Slovenska pripravuje tituly súvisiace s kultúrnym dedičstvom našej krajiny, pričom prvý titul Drevené kostoly vyšiel v januári 2007.

Súčasťou novej edície je aj druhý titul Najkrajšie mestá. Táto voľba nebola náhodná, pretože Slovensko je krajinou nádherných miest. Bohatá história zanechala pozoruhodné stopy na ich vzhľade a architektúre. Do publikácie sme zaradili sídla, v ktorých centrách vyhlásili mestské pamiatkové rezervácie (s výnimkou Štiavnických Baní, ktoré sú pamiatkovou rezerváciou). Niektoré sú dokonca súčasťou zoznamu svetového dedičstva UNESCO a predstavujú z tohto hľadiska jedinečné súčasti slovenského i svetového kultúrneho dedičstva. Urbanistickým riešením a zkomponovaním do prírodného prostredia vytvárajú dnes neopakovateľné obrazy.

Publikácia sa snaží byť turistickým sprievodcom po najkrajších slovenských mestách (s výnimkou Štiavnických Baní – vidiecka obec, Spišskej Kapituly a Spišskej Soboty – mestské časti) a jej cieľom je poskytnúť čitateľovi komplexnú predstavu o meste ešte predtým, ako ho navštívi. Každé predstavenie mesta sa začína opisom jeho histórie a pokračuje prechádzkou po najzaujímavejších miestach. Texty o mestách sú popretkávané rôznymi zaujímavosťami, ktoré sa viažu k mestu, jeho obyvateľom a historickým udalostiam. Nechýbajú historické pohľadnice, plány, mapy a, samozrejme, súčasné fotografie.

Dúfame, že vás publikácia Najkrajšie mestá zaujme a že si v nej nájdete veľa užitočných a zaujímavých informácií. Prajeme vám nádherné prechádzky po najkrajších slovenských mestách a veľa príjemných zážitkov z objavovania ich zaujímavých zákutí. Nech sa páči, vstúpte...

Viera Dvořáková
Daniel Kollár

HISTÓRIA SLOVENSKÝCH MIEST

Prvé mestá v dnešnom zmysle slova sú na území Slovenska historicky doložené v 11. a 12. storočí. Podľa archeologických nálezov ide o spravidla dávno osídľované strategické polohy na miestach dávnych križovatiek obchodných trás. V niektorých prípadoch, najmä ak sídla vznikali pod správnymi centrami, ich rast súvisel s rozvojom župných hradov. V podmienkach hornej slovenskej krajiny sa k neprehliadnuteľným motívom vzniku a následného prudkého rastu osídlenia radia bohaté ložiská a náleziská rúd, predovšetkým drahých kovov. Ich výdatnosť a možnosť exploatacie od stredoveku priťahovala záujem celého súdobého sveta. Ťažba si vyžadovala sústredenie dostatočného množstva nielen ľudskej sily, ale aj zručnosti, šikovnosti a umu.

Po tatárskom vpáde a následnej vlne dosídľovania najmä nemeckými hosťami sa úloha miest v krajine posilnila. Viaceré osady získali mestské privilégia, a tak koncom 13. storočia existovalo na území Slovenska takmer 50 privilegovaných sídel. Stávali sa centrami obchodu a remeselnej výroby. Najväčší rozmach zaznamenali slovenské mestá v 14. a 15. storočí v súvislosti s rozvojom baníctva a remeselnej výroby. Najrozsiahlejšie privilégia prideliť panovníci slobodným kráľovským mestám. K najvýznamnejším mestským výsadám patrilo právo budovať opevnenia. Niektoré mestá si dodnes zachovali pôvodne gotické opevnenia. Mešťania ich modernizovali najmä v súvislosti s vývojom dobývacej techniky. Pôvodne vysoké múry dopĺňali nižšie stabilnejšie bastióny tvoriace pevné stanovisko pre delá. O výstavbu a údržbu opevnení sa starali aj cechy a združenia, čo niekde signalizujú zachované názvy bášť (napr. obuvnícka, mäsiarska).

Centrum mesta tvorí dodnes jedno, príp. viaceré námestia a sieť ulíc, ktoré cez opevnenie prepúšťali mestské brány. Námestia slúžili predovšetkým ako trhoviská. Základnú jednotku mesta predstavoval patricijský, meštiansky a v okrajových častiach remeselnícky dom. Popri patricijských palácoch sa v slovenských mestách vyskytujú dva typy meštianskych domov: častejší je prejazdový so širšou prejazdovou chodbou vedúcou do hĺbky parcely. Sieňový dom mal na prízemí rozsiahlu, zvyčajne zaklenutú a z ulice prístupnú sieň. Neodmysliteľnou súčasťou mes-

ta bol farský kostol. Zvyčajne stál uprostred námestia alebo v jeho zástavbe. Sprewádzal ho múrom obohnaný cintorín, ktorého funkciu rušili až v novoveku. Opevnený kostol vytváral aj samostatný komplex zahrnutý do hradobného systému ako refúgium – mestský hrad, umiestnený na miernej vyvýšenine. Kostoly s kláštorami žobravých rádov, často spájané s nemocnicami, sa stavali na okrajoch miest. Ich súčasná poloha signalizuje rozsah stredovekého mesta. Radnica, symbol meštianskej samostatnosti a svojbytnosti, vznikala buď zlúčením viacerých domov v zástavbe okolo námestia alebo ako samostatný objekt uprostred námestia. Slúžila na rokovania mešťanov i uskladnenie dôležitých listín. V zemepanských mestách sídlo zemepána (hrad, resp. kaštieľ) chránilo osobitné opevnenie. K špecifickým typom miest patria

východoslovenské mestá so šošovkovitým námestím veľmi pretiahnutého tvaru, ktorý vyvoláva dojem mierne rozšírenej hlavnej ulice v centre.

Popri načrtnutom rozšírenom type premyslene koncipovaných založených miest sa na území Slovenska vyskytujú aj mestá, ktoré vznikli prirodzeným stáročným vývojom na základe staršieho osídlenia (napr. Banská Štiavnica). Charakterizuje ich nepravidelná sieť uličiek. Súvislé opevnenie je v niektorých takýchto mestách skôr výnimkou, pretože na opevňovanie sa využívali danosti stojacich stavieb a terénu.

Po obsadení južných oblastí Uhorska tureckými vojskami sa v 16. storočí presunuli do neokupovaných častí krajiny dôležité štátne funkcie, čím výrazne vzrástol význam slovenských miest. Útlm vojenského nebezpečenstva sa po dvoch storočiach nepokojov prejavil chátraním hradieb a odstraňovaním úzkych mestských brán. Mestá sa postupne prepájali s okolitou krajinou a zástavba sa rozširovala pozdĺž ciest a smerom k novodobým dopravným uzlom, k železničiam.

Spriemyselňovanie výroby viedlo k výstavbe manufaktúr a vzniku priemyselných štvrtí v okrajových častiach miest. Príliv pracovných síl z vidieka po zrušení nevoľníctva spôsobil živelné budovanie domov pre robotníkov a mestskú chudobu. Niektoré mestá po tom, ako odmietli vymoženosti moderného rozvoja, najmä železnicu, sa ocitli mimo hlavných trás a trpeli v dôsledku hospodárskej stagnácie. Iné mestá v súvislosti so zmenou administratívneho členenia, príp. výkonu administratívnych funkcií náhle nadobudli dôležitosť, alebo, naopak, štatút mesta stratili. Tento proces pokračuje aj v súčasnosti. Postupom času sa počet miest zvyšoval, a tak v druhej polovici 19. storočia malo Slovensko 25 slobodných kráľovských miest a 227 miest a mestečiek.

Historické mestá s chránenou zástavbou predstavujú najhodnotnejšie ešte vždy živé súčasti hmotného kultúrneho dedičstva a pamiatkového fondu Slovenska. Počas posledných vyše 50 rokov najzachovanejšie z nich postupne vyhlásili za pamiatkové rezervácie, v ktorých sa sústreďuje najzaujímavejšie architektonické dedičstvo Slovenska.

Bratislava

Na mape Európy nájdeme len niekoľko miest s takou jedinečnou polohou a bohatou históriou, aké má Bratislava – hlavné mesto Slovenskej republiky. Jej pýchou je rieka Dunaj – druhý najväčší veľtok Európy, ktorý charakterizuje scenériu mesta.

V rámci Slovenska má Bratislava mimoriadne excentrickú polohu – leží na jeho juhozápadnom okraji. Je jednou z najmladších európskych metropol a žije v nej 425 500 obyvateľov, čo predstavuje asi 8 % populácie Slovenska.

Bratislava a Prešporok

Starší názov *Prešporok*, presnejšie jeho nemecký ekvivalent *Pressburg*, sa používal mnoho storočí. Sídlo ležiace na území dnešnej Bratislavy sa po prvý raz spomína v *Salzburských análoch* v súvislosti s bitkou medzi vojskami *Bavorov* a starých *Maďarov*,

ktorá sa odohrala v roku 907 pod hradom *Brezalauspurc*. Okrem nemeckého *Pressburgu* a slovenského *Prešporka* sa dlho používal aj latinský názov *Posonium*, respektíve jeho maďarská podoba *Poszony*. Terajší názov *Bratislava* je úradným pomenovaním mesta od roku 1919. Autorom jeho prvotného tvaru *Břetislav* je slovenský vzdelanec *P. J. Šafárik*, ktorý ho prvýkrát zverejnil v roku 1837. Tento názov sa čoskoro zapáčil štúrovcom, ktorí ho v roku 1844 upravili na *Bratislav* a s obľubou používali.

Osídlenie tohto územia siaha až do staršej kamennej doby. Do histórie Bratislavy neskôr vstúpili aj *Kelti*, ktorí si tu vybudovali väčšie sídlo. Pred príchodom nového letopočtu nastúpilo ďalšie významné obdobie v histórii Bratislavy. Podľa dominantných etník ho možno nazvať germánsko-rímske. *Zadunajská časť Bratislavy* sa stala súčasťou rímskej provincie *Panónia*. Na jej území, presnejšie v *chotári Rusoviec*, stál vojenský tábor *Gerulata*, pri ktorom vznikla väčšia civilná osada s trhoviskom.

V 8. a 9. storočí sa ustálila východná hranica *Franskej ríše* a vznikla *Veľkomoravská ríša*. Veľká časť obyvateľov tohto štátneho útvaru, ktorý vrchol svojho rozkvetu prežíval v druhej polovici 9. storočia, bývala v opevnených hradiskách, pričom dve významné veľkomoravské hradiská vybudovali na území dnešnej Bratislavy. Jedno stálo pod *devínskym hradným bralom*, druhé na *bratislavskom hradnom kopci*.

Významným dátumom v histórii Bratislavy (vtedajšieho *Prešporka*) bol 2. december 1291, keď sa Bratislava stala slobodným kráľovským mestom. Mesto získalo od kráľa samosprávu a vlastné súdnictvo. Dôležitá skupina výsad zabezpečovala hospodársky rozvoj mesta. Týkala sa podpory obchodu a remesiel. Ďalšie dôležité mestské privilegium sa týkalo obrany mesta. Mestské hradby ohraničili pomerne malý priestor stredovekého mesta. Od 14. do 16. storočia sa vo vnútri opevnenia sformovalo gotické mesto, z ktorého sa do dnešných čias zachovalo oveľa viac ako z jeho románskeho predchodcu.

V roku 1430 uhorský kráľ *Žigmund Luxemburský* udelil *Prešporku* právo raziť mince vo vlastnej mestskej mincovni. Prestíž mesta malo zvýšiť právo erbu udelené v roku 1436. Počas vládnutia *Mateja I. Korvína* pokračovala tradičná náklonnosť uhorských panovníkov k *Prešporku*. Prejavilo sa to aj v slávnostnom potvrdení jeho privilegovaného postavenia

Zlatou bulou kráľa Mateja v roku 1464 a ďalším rozšírením privilégií o právo meča v roku 1468. S menom Matej Korvín sa spája prvý výraznejší prienik humanistických myšlienok do strednej Európy. Jednou z nich bolo vytvorenie vysokej školy Univerzitatís Istropolitana. Napriek krátkej existencii tejto školy sa Bratislava dostala do povedomia celej kultúrnej Európy.

Porážka uhorských vojsk v bitke pri Moháči v roku 1526 paradoxne Prešporok pomohla, pretože na základe zákona odhlasovaného Uhorským snemom v roku 1536 bol povýšený na hlavné mesto Uhorska. Prešporok začal plniť aj ďalšiu dôležitú funkciu: na jeho pôde korunovali uhorských kráľov a ich manželky.

Obdobie najväčšieho rozkvetu a prosperity Prešporka sa spája najmä so štyridsaťročným pôsobením Márie Terézie na uhorskom tróne, ktorá sa o. i. zaslúžila aj o novú prestavbu Prešporského hradu. V tomto priaznivom prostredí prosperoval obchod, remeslá, rozvíjala sa vzdelanosť, umenie i duchovný život. Počet jeho obyvateľov sa v rokoch 1720 až 1780 viac ako strojnásobil. Mesto bolo domovom pre 33 000 obyvateľov, čo ho v tom čase radilo na prvé miesto v Uhorsku. To znamená, že Prešporok bol väčší ako Budín, Pešť či Debrecín. Keďže rozrastajúce sa mesto sa nevyhnutne potrebovalo uvoľniť z kamenného zovretia, v roku 1775 Mária Terézia povolila zbúrať vnútorné hradby.

Hospodársky rozmach Prešporka pribrzili začiatkom 19. storočia napoleonské vojny. Po bitke troch cisárov pri Austerlitzí (dnešný Slavkov) potvrdila Napoleonovo víťazstvo mierová dohoda, ktorá sa v európskych dejinách označuje ako Prešporokský mier. Dohoda, ktorá bola podpísaná 26. decembra 1805 v Zrúdkovej sieni Primaciálneho paláca, priniesla monarchii veľké územné straty.

Druhá polovica 19. storočia sa v Prešporku niesla v znamení nástupu priemyselnej revolúcie. Najväčšie továrne vznikli medzi rokmi 1873 až 1911. Súčasne s priemyslom sa rozvíjala aj doprava. Veľkým pokrokom v oblasti riečnej dopravy po Dunaji bolo otvorenie paroplavby v roku 1818. V roku 1840 vyšla z Prešporka prvá súprava konskej železnice premávajúca najskôr do Svätého Jura a od roku 1846 do Trnavy. Prvý parný vlak prišiel do prešporkej železničnej stanice 5. augusta 1848. Cestovanie na pravý breh Dunaja Prešporčanom od roku 1890 umožňoval prešporokský propeler. Nasledujúci rok už mohli ísť na prechádzku do petržalského parku po prvom pevnom moste cez Dunaj, ktorý dostal meno po cisárovi Františkovi Jozefovi I. Keď v roku 1895 vyšla na trať prvá električka, v Prešporku sa prakticky zrodila moderná mestská hromadná doprava.

Po vzniku Československej republiky sa 2. februára 1919 slovenská vláda presťahovala zo Žiliny do Prešporka, ktorý sa stal skutočným hlavným mestom Slovenska. Prešpor-

▲ *Dunajské nábrežie na začiatku 20. storočia*

kom však zostal už len mesiac, lebo 6. marca 1919 ho premenovali na Bratislavu. Prvé roky v histórii medzivojnového Československa boli pre Bratislavu obdobím vzniku viacerých národných inštitúcií. V čase medzi vojnami sa počet obyvateľov v meste zvýšil z 83 000 v roku 1919 na 124 000 v roku 1938.

Mesto troch národností

Aj po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie zostala Bratislava mestom troch národností, avšak v inom pomere. Podiel Slovákov (spolu s Čechmi) vzrástol z 33 % v roku 1919 na 59 % v roku 1938 (z toho necelých 17 % tvorili Česi). Zastúpenie Nemcov kleslo v tom istom období z 36 % na 22 %, v prípade Maďarov šlo o pokles z 29 % na 13 %.

Keď 14. marca 1939 vyhlásili samostatný Slovenský štát, Bratislava sa stala jeho hlavným mestom. Štát vytvorený z vôle fašistického Nemecka nemal dlhé trvanie. Zanikol v apríli 1945, keď Bratislavu oslobodila Červená armáda. Povojnová Bratislava prežívala rozvoj, aký v jej histórii nemal obdobu. Za štyri desaťročia sa počet obyvateľov mesta trojnásobil. Na extrémnom prírastku populácie sa podpísalo najmä masové sťahovanie ľudí z celého Slovenska. Prichádzali do Bratislavy za prácou a začala sa masová výstavba obytných štvrtí. Po revolúcii v novembri 1989 sa extenzívny rast Bratislavy zastavil. Po rozdelení ČSFR sa 1. januára 1993 Bratislava stala hlavným mestom Slovenskej republiky.

Centrum Bratislavy sa označuje aj ako Staré Mesto. Zahŕňa historické jadro mesta, ktoré v roku 1954 vyhlásili za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Jej poznávanie môžeme začať na **Hurbanovom námestí**, ktoré ponúka krásny pohľad na štíhlu siluetu Michalskej veže s charakteristickou cibulovitou strechou.

Začiatok **Michalskej ulice** vedie po kamennom **moste sv. Michala (1)**, ktorý sa klenie ponad bývalú hradbovú priekopu. Postavili ho v prvej polovici 18. storočia namiesto staršieho dreveného padacieho mosta. Na ľavej strane mosta zaujme pekný pohľad na jediný zachovaný zvyšok hradbovej priekopy. Pokračujeme horným úsekom Michalskej ulice cez zvyšok barbakánu, ktorý od 15. storočia chránil dôležitý vchod do vnútorného mesta.

Michalská brána a povery

O stavbe predsunutého opevnenia Michalskej brány koluje viaceró povie. Jedna z nich hovorí o tom, že užší podchod postavili pre mestského kata, ktorý cezeň vychádzal na michalské predmestie, aby tam vykonal rozsudky nad bosorkami. Poverčiví študenti ním zásadne nechodia, pretože neurobia skúšku. Dievčatá zase cez podchod prechádzajú zásadne mlčky, pretože ak by prehovorili, nejdú si vraj ženícha a zostanú „na ocot“.

Michalská veža (2) predstavuje jeden z neodmysliteľných symbolov Bratislavy. Z pôvodných štyroch brán, cez ktoré sa vstu-

povalo do opevneného stredovekého mesta, sa dodnes zachovala iba brána na Michalskej veži. Pod Michalskou vežou je umiestnený nultý kilometer, od ktorého sa odpočítava vzdialenosť vybraných svetových miest od Bratislavy. Výstup na ochodzu Michalskej veže sa oplatí najmä vtedy, keď si ho môžeme spríjemniť prehliadkou zaujímavej Expozície zbraní a mestského opevnenia Mestského múzea. Kruhový výhľad z veže je veľkolepý.

Vľavo do Michalskej ulice ústi **Zámočnická ulica**. Ako prezrádza jej názov, mali tu dielne remeselníci, v ktorých rukách sa kov menil na krásne a užitočné predmety. Požiar v roku 1590 ulicu pripravil o jej pôvodnú gotickú zástavbu. Meno vpravo smerujúcej Baštovej ulice pochádza od obranných bášť, ktoré boli súčasťou opevnenia na jej severnej strane. Keďže tu kedysi býval mestský kat, do roku 1879 sa táto ulica nazývala Katova.

Od **Michalskej brány** vidieť celý zvyšok Michalskej ulice, ktorá patrí medzi najstaršie v meste. Najskôr sa zastavíme v západnom rade domov pri **Segnerovej kúrii (3)** (dom č. 7), ktorá púta pozornosť dvoma výraznými dvojposchodovými arkiermi. **Jeszenákov palác (4)** (dom č. 3) je druhý najstarší palác v Bratislave, ktorý postavili v roku 1730 ako mestský palác. Ak budeme pokračovať ďalej, v pomerne nenápadnej budove s jednoduchou klasicistickou fasádou na východnej strane Michalskej ulice na nás čaká prekvapenie. Je ním nádherný gotický interiér **Kaplnky sv. Kataríny (5)**, ktorá patrí k najstarším zachovaným stavbám v Bratislave. Kaplnku vysvätili v roku 1325. Najveľkolepejšia budova Michalskej ulice stojí na jej dolnom konci. Je ňou **palác Uhorskej kráľovskej dvorskej komory (6)**, v ktorom dnes sídli Univerzitná knižnica. V jeho ústrednej sále zasadala v rokoch 1802 až 1848 tzv. dolná tabuľa Uhorského snemu, ktorú tvorili poslanci zastupujúci župy, slobodné kráľovské mestá a kapituly.

Na Michalskú ulicu nadväzuje **Ventúrska ulica**, ktorá nesie meno rodiny Ventúriovcov – mešťanov pochádzajúcich z Talianska. Ventúrsku ulicu spája s Michalskou ulicou krátke zúženie spôsobené priblížením protiahlych domov. Jednou zo stavieb, ktoré tento lievik vytvorili, je **palác Leopolda de Pauliho (7)** (dom č. 13). Postavili ho v rokoch 1775 a 1776. Jeho vnútro krášli záhrada s pôvabným rokokovým hudobným pavilónom. V ňom mal podľa niektorých prameňov v roku 1820 koncertovať Franz Liszt. Na rohu Ventúrskej a Prepoštskej ulice vyniká elegantnou prísne klasicistickou fasádou **Zichyho palác (8)** (dom č. 11). Okolo roku 1775 si ho dal postaviť gróf František Zichy. Palác v osemdesiatych

▲ **Brána Pálffyho paláca**

◀ **Michalská ulica s Michalskou vežou**

rokoch 20. storočia zrekonštruovali a v súčasnosti slúži ako miesto rozličných obradov a slávností.

Na rohu Ventúrskej a Zelenej ulice stojí barokový **Pálffyho palác (9)** (dom č. 10), ktorý v roku 1747 prestavali zo staršieho domu. Pamätná tabuľa na fasáde Pálffyho paláca zo strany Ventúrskej ulice upozorňuje, že v ňom pravdepodobne koncertovalo šesťročné zázračné dieťa, ktoré celý svet pozná pod menom Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791). V dvoch starobyľných domoch stojacich oproti Pálffyho palácu sa začala písať vyše päťstoročná história vysokého školstva v Bratislave. Asi 30 rokov tu sídlila prvá humanistická univerzita v Uhorsku známa pod názvom Univerzita tis Istropolitana.

Pýchou každého kresťanského mesta je farský kostol. Bezpochyby to platí aj o **Dóme sv. Martina (10)** – najväčšom, najstaršom a najvýstavnejšom bratislavskom chráme zo 14. storočia. Dóm sv. Martina bol korunovačným kostolom uhorských kráľov v rokoch 1563 až 1830.

Prešporské korunovácie

Ako prvého v prešporskom Dóme sv. Martina korunovali Maximiliána II. Slávnostná korunovačná ceremónia sa odohrala 8. septembra 1563. Po nej ich nasledovalo ďalších osemnásť, medzi nimi aj korunovácia Márie Terézie (25. jún 1741). Posledným, kto pod olo-

venou sochou sv. Martina prijal svätoštefanskú kráľovskú korunu, bol Ferdinand V. (28. september 1830). Neúplný zoznam 11 kráľov a 8 kráľovských manželiek korunovaných v bratislavskom Dóme visí na tabuli umiestnenej na severnej stene interiéru kostola.

ku 1 m a hmotnosť 300 kg. Návštevníci bratislavského Dómu môžu v jeho interiéri s úctyhodnými rozmermi 70 a 23 m obdivovať celý rad pozoruhodných umeleckých diel.

Od presbytéria Dómu sv. Martina vedie smerom na sever **Kapitulská ulica**, ktorá

▲ Kapitulská ulica

V rokoch 1732 až 1734 sa chrámový pôdorys na severnej strane rozšíril o Kaplnku sv. Jána Almužníka, ktorá patrí k umelecky najhodnotnejším pamiatkam v Bratislave. Barokovú kaplnku pravdepodobne postavili podľa projektu G. R. Donnera, ktorého poverili aj ďalšími zákazkami v interiéri bratislavského Dómu. Namiesto odstráneného gotického oltára postavili mohutný barokový oltár, na ktorom dominovalo Donnerovo monumentálne súsošie sv. Martina na koni. Nádherné sochárske dielo zhotovené okolo roku 1744 z oliva predstavuje rímskeho vojaka pochádzajúceho zo zadunajskej Panónie, ktorý energickým pohybom šable pretína svoj plášť, aby polovicu daroval žobrákovi trpiacemu zimou. Barokovú vežu v roku 1833 zničil požiar spôsobený bleskom. Opravu kostola zverili do rúk významného klasicistického architekta I. Feiglera st. Veža tak získala novogotický vzhľad, ktorý má dodnes. V súčasnosti dosahuje výšku 85 m. Na jej vrchole sa nachádza pozlátený vankúš s rozmermi 2 x 2 m, na ktorom leží pozlátená kópia uhorskej kráľovskej koruny. Napodobenina koruny dosahuje výš-

patrí k najstarším uliciam v meste. V rohu, v ktorom jednu stranu vytvára východný rad domov na Kapitulskej ulici, vyniká veľká budova s rozľahlým predným dvorom s vyrastenou zeleňou. Bola určená pre potreby prepoštvstva, a preto sa nazýva Prepoštský palác. Dnes sa Prepoštský palác využíva ako kňazský seminár.

Esterházyho palác (11) (dom č. 6 až 10) je jedinou svetskou palácovou stavbou na Kapitulskej ulici. Patrí k najstarším mestským palácom v meste. Esterházyho palác postavili v polovici 17. storočia a barokovo prestavali v nasledujúcom storočí. Za východným radom domov na Kapitulskej ulici sa nachádza západné mestské opevnenie, ktoré prešlo veľkou rekonštrukciou v rámci výstavby nájazdu Nového mosta začiatkom sedemdesiatych rokov 20. storočia.

Dominantnou stavbou na Klariskej ulici je **kostol klarisiek s kláštorom (12)**. Kláštorový objekt stál na tomto mieste už v prvej polovici 13. storočia. Usadili sa tu cisterцитky, ktoré boli spolu s františkánmi prvými reho-